

A7

FES-TE BANKER! ¹

TEMPS

120 – 135 minuts.

TIPUS ACTIVITAT

Activitat d'exploració, diagnòstic i aprenentatge.

OBJECTIUS

Adonar-se de les conseqüències socials que l'activitat de les entitats financeres té per a la ciutadania.

Identificar la influència desequilibrada que exerceix l'acumulació de poder en entitats financeres sobre sectors de l'administració pública i la política.

Reconèixer les diferències entre les decisions financeres coherents èticament amb la funció social de les entitats i les decisions financeres fraudulentess i contràries a les missions socials de les entitats.

Conèixer el model de caixes d'estalvis que va existir en l'Estat Espanyol, les actuacions i comportaments fraudulents, el paper de l'administració i altres organitzacions i el definitiu esgotament d'aquestes entitats.

CONTINGUTS

Implicacions ètiques i socials de l'activitat de les entitats financeres.

Responsabilitat social de les entitats privades amb ànim de lucre.

Reflexió sobre la funció de control de govern central, sindicats i patronal durant la crisi de "Caja Madrid".

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Proposem dos itineraris diferents per a aquesta activitat. Depenent del grup classe i del temps disponible, cada docent haurà de triar l'opció que més li convingui. La idea és que el primer dels itineraris suposa un grau d'aprofundiment menor en la temàtica general, i s'endinsa més en les conseqüències de la corrupció financera per a la ciutadania.

Mentre que la segona opció d'itinerari proposa un treball més exhaustiu sobre el visionat d'un documental i sobre les implicacions de la corrupció en l'àmbit espanyol i internacional, però no està tan centrada en adoptar la perspectiva dels ciutadans, sinó en un repàs general del tema.

Cada docent haurà de decidir quina de les dues opcions s'ajusta més als seus objectius i a les característiques del seu grup.

¹. El títol d'aquesta activitat fa referència a una frase utilitzada per la campanya publicitària d'augment de capital de Bankia (entitat financera comercial), es presenta tal qual ho feia la campanya, l'ús del masculí pot ser objecte de reflexió en presentar l'activitat a l'alumnat i suggerir com es construeixen les imatges d'algunes professions.

ITINERARI 1

En el cas del primer itinerari, pot ser recomanable treballar amb dues sessions separades (fase 1 i 2 en una sessió i fase 2 i 3 en una segona). La proposta d'activitat consisteix a visionar un documental sobre la gestió directiva de Caja Madrid i posteriorment representar (amb tècniques de teatre social) les conseqüències d'aquestes decisions en la ciutadania.

Així, primer es veurien els fragments d'un documental i es pensarien les situacions. Pot deixar-se més temps l'alumnat per a pensar les situacions i comentar alguns exemples de forma més exhaustiva.

Finalment, després de la segona fase, s'encomana als alumnes que dramatitzin aquestes situacions a casa, o en hores de lliure disponibilitat d'altres assignatures (preferiblement llengües).

En una segona sessió, es representarien les "obres de teatre" elaborades pels alumnes pel seu compte.

- 1- En primer lloc, es visionarà l'obra de teatre documental "Hazte Bankero", però només se'n veuran un seguit de talls seleccionats. Els talls seleccionats seran aquells que permetin proposar una visió des de la ciutadania de la situació de corrupció generalitzada. Oferim una proposta d'escaleta amb els talls que creiem que poden ser més útils per a preparar l'activitat (20-22 minuts aproximadament):

TEMPS	CONTINGUT
DEL SEGON 00:42 FINS AL MIN 7:57	Fragment de presentació de l'obra
DEL MINUT 38:48 FINS AL MINUT 42:08	Fragment dedicat a l'estafa de les preferents
DEL MINUT 43:48 FINS AL MINUT 46:00	Fragment dedicat a explicar el cas d'un gerent de sucursal que va decidir tornar els diners de les preferents a les famílies de la seva pròpia butxaca
DEL MINUT 55:02 FINS AL MINUT 1:00:3	Fragment dedicat a les portes giratòries entre la banca i les entitats reguladores. És recomanable que s'expliqui als alumnes el concepte d'amnistia fiscal, si és que els alumnes no el coneixen
DEL MINUT 1:25:09 FINS AL 1:28:12	Monòleg de clausura de l'obra en el que Blesa es mostra contrariat pels esdeveniments posteriors al saqueig de Bankia

2- Seguidament, es demana a l'alumnat que pensi en conseqüències que la crisi ha tingut per a la ciutadania, i que n'escriguin entre 3 i 5 un cop les tinguin pensades. Si els costa trobar exemples, proposem només algunes de les conseqüències més evidents, per tal d'ajudar-los a arrancar (15 minuts):

- Desnonaments i pèrdua de la llar per part de les famílies.
- Situacions d'atur de llarga durada.
- Augment del nombre d'infants en situació o risc de pobresa. Cada cop més infants que només tenen un àpat al dia.
- Precarització i augment més elevat de la taxa d'atur entre les dones i els joves
- Pèrdua dels estalvis arrel del cas de les preferents. Sobretot per part de la població d'edat avançada.
- Pobresa energètica

3- A partir dels talls seleccionats es separa als nois i noies en grups de 4-6 membres i se'ls proposa que elaborin peces teatrals breus (no més de 10 minuts), dramatitzant les situacions socials conseqüència de la crisi en les que han pensat. L'objectiu principal no és l'originalitat de les peces, sinó la dramatització dels conflictes existents de manera que els alumnes, a l'hora d'elaborar els diàlegs, hagin de relacionar les problemàtiques amb els efectes i les reaccions de les persones que s'hi veuen involucrades. Els elements claus de l'activitat són l'acte d'empatia i compassió, juntament amb el raonament crític necessari per a extrapolar aquestes actes en un diàleg teatral (45 minuts).

4- Finalment es representaran les peces teatrals elaborades. Si hi ha temps, al final de l'última representació, seria interessant obrir un espai de reflexió final, per tal que els i les alumnes puguin expressar el que han sentit a partir del visionat del documental i de les peces teatrals dels seus companys. En aquesta etapa és important incorporar reflexions entorn del paper que l'estat i les institucions de regulació financera deuen o haurien d'exercir sobre les entitats que presten un servei d'intermediació de recursos a la ciutadania. Buscar la comprensió crítica del sistema financer com un mecanisme creat de manera col·lectiva per a benefici comú de la ciutadania (40-60 minuts).

ITINERARI 2

En aquest cas, recomanem realitzar l'activitat només en una sessió de dues hores. Es pot jugar amb el temps de la introducció inicial i del debat posterior, per tal d'ajustar els tempos. A més, segueix sent possible aprofitar els talls proposats anteriorment per a mostrar una versió reduïda de l'obra de teatre, de manera que sigui més abastable en el temps d'una sessió.

1- En primer lloc, caldrà introduir breument el concepte de "Caixa d'estalvis". Durant el primer quart d'hora de l'obra que el grup veurà en aquesta activitat els actors expliquen la funció social de les caixes d'estalvis, però trobem que cal refermar aquest apartat ja que és un dels elements paradoxals més importants de tot el desgavell de "Caja Madrid", i de la crisi econòmica en el context espanyol de forma general.

El contrast amb l'actuació real de Caja Madrid és més evident si es ressalta la suposada funció social que com a caixa d'estalvis tenia com a raó fundacional. A més, servirà per a posar en context la intervenció en l'assemblea de partits polítics, sindicats i patronal (cosa que no passa en el cas dels bancs).

A més, recomanem vincular aquesta explicació al fet que, actualment, de les 47 caixes d'estalvis existents a Espanya el 2005 només en sobreviuen dues (Caixa Ontinyent i Caixa Pollença), i que per tant la funció social d'aquestes entitats financeres que feia de contrapunt a l'activitat essencialment lucrativa de la banca privada ha quedat fàcticament desmantellada.

Per tant, aquesta forma alternativa de dur a terme una activitat financera amb un enfocament social específic ha desaparegut gairebé de forma definitiva (10 minuts aproximadament).

OFERIM UN SEQUIT D'ADRECES WEB A ON ES POT TROBAR INFORMACIÓ SOBRE AQUESTA PETITA EXPLICACIÓ SOBRE LES CAIXES D'ESTALVIS:

- **¿Cuáles son las diferencias entre bancos y cajas de ahorro?**
<https://www.coinc.es/blog/noticia/diferencia-banco-caja-de-ahorro>
- **Definiciones de caja de ahorro**
<https://definicion.de/caja-de-ahorro>
<http://www.expansion.com/diccionario-economico/caja-de-ahorros.html>
- **Cajas de ahorro España, ¿mejor o peor que los bancos?**
<https://www.helpmycash.com/banco/cajas-de-ahorro-espana>

I per a un aprofundiment en detall:

- **Historia de las cajas de ahorro en España, Luces y Sombras (PDF)**
https://buleria.unileon.es/bitstream/handle/10612/4125/071557688L_GADE_Septiembre14.pdf?sequence=1
- **La crisis de las cajas de ahorros en España: un nuevo episodio de inestabilidad financiera (PDF)**
<http://eprints.ucm.es/46251/1/T39546.pdf>

-
- 2-** Seguidament, caldrà veure amb el grup classe l'obra de teatre documental **"Hazte Bankero"**, que es troba disponible en alta resolució i de forma íntegra en aquest enllaç (90 minuts):
<https://www.youtube.com/watch?v=V5N2gO3cCeA>

-
- 3-** Finalment es realitzarà un debat en que es proposaran un seguit de preguntes que al principi seran més obertes i progressivament aniran fent-se preguntes més concretes, per tal refermar determinats conceptes clau.

Aquestes preguntes es presenten a manera de proposta per a dinamitzar el debat, però serà decisió del professorat aprofundir més en algun tema o generar algun fil de discussió concret, segons l'interès del grup o els objectius a desenvolupar a nivell curricular (20 minuts):

- **Què és el que us ha sorprès més de l'obra?** Respongueu tenint en compte els conceptes treballats en

les classes anteriors sobre finances ètiques (si és el cas).

- **Quines creieu que són les conseqüències socials d'aquest tipus d'activitats fraudulentess?**
- **Quina part de responsabilitat creus que tenen la classe política en tot això?**
- **Podríeu enumerar tres contradiccions ètiques entre la suposada funció social de "Caja Madrid" i la seva activitat real?**
- **Penseu que aquests casos només es donen en el context espanyol?**

En relació a aquesta pregunta, i pensant en un enfocament global de la mala praxis financera, proposem un seguit de notícies que podrien comentar-se en cas de voler ressaltar aquesta característica concreta de la crisi:

- **Notícia sobre la corrupció a Alemanya durant els primers anys de la crisi**
https://blogs.elconfidencial.com/mundo/europa-europa/2008-05-29/corrupcion-la-italianizacion-de-alemania_470920/
- **Notícia sobre les acusacions de corrupció de Christine Lagarde**
https://www.eldiario.es/internacional/Lagarde-imputada-relacion-corrupcion-Francia_0_296770468.html
- **El BCE ha regalado a la banca española 12.000 millones de euros**
https://www.eldiario.es/alternativaseconomicas/BCE-regalado-espanola-millones-euros_6_224037608.html
- **Geofinanzas imperiales en cinco pasos**
<http://www.elsalmoncontracorriente.es/?Geofinanzas-imperiales-en-cinco>
- **Las imposiciones y el chantaje del BCE a Grecia**
<http://www.elsalmoncontracorriente.es/?Las-imposiciones-y-el-chantaj-del>
- **Notícia sobre la corrupció en el si de l'ONU**
https://elpais.com/diario/1993/08/28/opinion/746488807_850215.html
- **Notícia sobre corrupció en el si de l'ONU**
<https://es.panampost.com/sabrina-martin/2018/08/16/onu-escandalos-corrutos>

MATERIAL

Projector o televisió.

Connexió a internet.

Recomanem un PowerPoint només amb les preguntes vehiculars de debat, per tal de dirigir-lo de forma més estructurada i eficient.

ITINERARI 1

Per al primer itinerari comptem amb el producte de l'activitat (peça teatral). Per tant, podem observar, a partir d'aquest producte, el grau d'assoliment dels objectius de l'alumnat. Sobretot és important veure fins a quin punt hi ha relació entre la situació escollida pel grup i la situació efectivament dramatitzada.

A més, és aconsellable que en el debat de clausura posterior, es fomenti la participació del màxim de persones possible, sobretot d'aquells que solen participar menys.

A més de buscar l'equilibri entre la participació de nois i noies. La idea és assolir una imatge el més àmplia possible de les perspectives del alumnat sobre el tema tractat.

ITINERARI 2

El debat final és important per a l'avaluació, tant si es fan servir les preguntes vehiculars com si s'opta per dirigir-lo d'alguna altra manera, cal fixar-se en les intervencions del alumnat i contrastar-les amb els objectius de l'activitat.

És important que el docent dirigeixi de forma activa el debat, i que s'asseguri que, en la mesura del possible, tot l'alumnat participi i que es mantingui una equitat entre nois i noies pel que fa a la participació. Si no és possible, és recomanable prioritzar la intervenció d'aquelles veus que normalment no participen.

En tots dos casos, un element important a considerar és la possibilitat que dels debats sorgeixin incerteses, inquietuds i temors sobre el fet de començar a conèixer el disseny estructural de l'actual sistema financer i les conseqüències que comporta a la ciutadania.

És possible que s'expressin posicions per a reforçar el model, que qüestionin la impossibilitat de canvi o transformació o que defugin el debat com una cosa aliena i distant. L'objectiu en tot cas, és reconduir el debat per a valorar en l'alumnat una posició crítica (d'alguns elements, en principi) i exercitar mecanismes problematitzadors amb la condició de començar a plantejar escenaris de transformació.

MATERIAL COMPLEMENTARI

1. Una oportunidad perdida (anàlisi sobre el seguiment de la crisi i les responsabilitats polítiques que van enfonsar a les caixes d'estalvi):
<http://www.rdmf.es/2018/12/una-oportunidad-perdida>
2. Los bancos relegan la Obra Social que heredaron de las antiguas cajas de ahorro:
<https://www.publico.es/economia/bancos-relegan-obra-social-heredaron-antiguas-cajas-ahorro.html>
3. Discurso de Rato tras la salida de Bankia a Bolsa:
<https://www.youtube.com/watch?v=EZdBLzXQZ2k>
4. Hazte Banquero. Contado con sus propias palabras. Tarjetas Black, todo lo que quisieron ocultarte:
<https://xnet-x.net/hazte-banquero>

MATERIAL COMPLEMENTARI

5. Notícia de l'ingrés a presó de R. Rato:
https://elpais.com/tag/caso_tarjetas_caja_madrid/a
6. Notícia sobre tots els implicats en el cas de les targetes Black:
<https://www.elindependiente.com/economia/2018/10/03/quien-es-quien-en-el-caso-de-las-tarjetas-black>
7. Notícia sobre l'activitat actual dels 64 condemnats pel cas de les targetes black:
https://www.eldiario.es/economia/dedican-condenados-Supremo-tarjetas-black_0_821018987.html
8. Los inspectores de Hacienda rechazan "totalmente" la amnistía fiscal:
<http://www.fiscalitatjusta.cat/los-inspectores-de-hacienda-rechazan-totalmente-la-amnistia-fiscal>
9. Conseqüències de la crisi sobre l'atur juvenil:
https://premsa.lacaixa.es/obrasocial/estudi-observatori-social-caixa-desocupacio-joves-baixa-qualificacio-cat_816-c-26594_.html
10. Dones i precarietat:
<https://campanyes.caritas.barcelona/les-dones-el-rostre-de-la-precarietat>
11. Notícia de l'ingrés a presó de R. Rato:
https://elpais.com/tag/caso_tarjetas_caja_madrid/a

